

Vanhus- ja vammaisneuvoston valtuustoaloite Kuhmon kaupungin esteettömyyssuunnitelmasta

Elinvval 21.05.2025 § 55
334/00.02.00/2025

Valmistelija Tekninen johtaja Juntunen Jari, puh. 0447255254

Vanhus- ja vammaisneuvosto on jättänyt valtuustoaloitteen Kuhmon kaupungin esteettömyyssuunnitelmasta 17.12.2024:

" VANHUS- JA VAMMAISNEUVOSTON VALTUUSTOALOITE KUHMON KAUPUNGIN ESTEETTÖMYYSSUUNNITELMASTA

Esteettömyyssuunnitelmassa huomioidaan toimenpiteet esteettömyyden edistämiseksi kaupungin palvelualueiden toiminnassa. Siinä esitetään toimenpiteitä yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden lisäämiseksi.

Laki ja säädökset:

Perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki.

Suomen ratifioima YK:n vammaisyleissopimus

Maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä vammais- ja vanhuspalvelulaissa on esteettömyyttä koskevat säännökset.

Esteettömyyssuunnitelma selkeyttää vastuita esteettömyysasioista ja kehittää esteettömyyden johtamista.

Suunnitelmallisuus lisää vaikuttavuutta ja edistää yhdenvertaisuutta.

Esteettömyydessä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä. Siinä otetaan huomioon myös näkemiseen, kuulemiseen, ymmärtämiseen ja kommunikointiin liittyvät asiat. Esteettömyys merkitsee turvallisuutta, omatoimisuutta ja elämisen laatua. Se kertoo oikeista asenteista ja erilaisuuden huomioon ottamisesta. Esteetön ympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimintakykynsä perusteella.

Kuhmon kaupungin vanhus- ja vammaisväestön kasvava määrä lisää tarvetta esteettömyyssuunnitelman laatimiselle.

Edellä mainittuihin perusteluihin viitaten vanhus- ja vammaisneuvosto pyytää Kuhmon kaupunkia selvittämään esteettömyyssuunnitelman laatimisen tarpeellisuuden.

Kuhmossa 17.12.2024

Kuhmon vanhus- ja vammaisneuvosto

Maija Inget
puheenjohtaja

Erkki Heikkinen
jäsen

Kaupunginhallitus on kokouksessaan 7.1.2025 § 4 saattanut valtuustoaloitteen elinvoimakunnan valmisteluun.

Kaupunkiympäristön palvelualue on selvittänyt esteettömyysasiaa seuraavasti:

Kuntien esteettömyyssuunnitelmat ovat tärkeitä asiakirjoja, joiden tavoitteena on parantaa kaikkien kuntalaisten yhdenvertaisuutta ja osallistumismahdollisuuksia. Ne pyrkivät varmistamaan, että rakennettu ympäristö, palvelut ja viestintä ovat mahdollisimman esteettämiä eri toimintarajoitteiset ihmiset huomioiden.

Tässä keskeisiä asioita kuntien esteettömyyssuunnitelmista:

- **Laatiminen:** Monet kunnat laativat esteettömyyssuunnitelmia osana laajempaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Vaikka laki ei suoraan velvoita kuntia erillisen esteettömyyssuunnitelman laatimiseen, se on vahva suositus ja osoitus kunnan sitoutumisesta yhdenvertaisuuteen.
- **Sisältö:** Suunnitelmat voivat vaihdella laajuudeltaan ja painotuksiltaan, mutta yleensä ne sisältävät:
 - o **Nykytilan analyysin:** Selvitetään kunnan nykyisen rakennetun ympäristön, palveluiden ja viestinnän esteettömyystasoa. Tähän voi sisältyä kartoituksia ja auditointeja.
 - o **Tavoitteet:** Asetetaan konkreettisia ja mitattavia tavoitteita esteettömyyden parantamiseksi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.
 - o **Toimenpiteet:** Määritellään konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä voivat koskea esimerkiksi rakennusten ja ulkotilojen muutostöitä, palveluiden kehittämistä, tiedottamisen parantamista ja henkilöstön koulutusta.
 - o **Vastuut ja aikataulut:** Osoitetaan vastuut eri toimijoille toimenpiteiden toteuttamisessa ja asetetaan niille aikataulut.
 - o **Seuranta ja arviointi:** Kuvataan, miten suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan.
- **Kohderyhmät:** Esteettömyyssuunnitelmat pyrkivät huomioimaan monenlaisia tarpeita, kuten liikkumisrajoitteiset, näkö- ja kuulovammaiset, kehitysvammaiset sekä ikääntyneet. Myös esimerkiksi lastenvaunujen kanssa liikkuvat hyötyvät esteettömistä ratkaisuista.
- **Osallistaminen:** Hyvään suunnitteluprosessiin kuuluu eri käyttäjäryhmien ja vammaisjärjestöjen osallistaminen. Heidän kokemuksensa ja näkemyksensä ovat arvokkaita suunniteltaessa toimivia ja tarpeita vastaavia ratkaisuja.
- **Hyödyt:** Esteettömyyden parantaminen ei hyödytä ainoastaan toimintarajoitteisia ihmisiä, vaan se tekee kunnasta yleisesti saavutettavamman, turvallisemman ja viihtyisemmän kaikille asukkaille ja vierailijoille.
- **Lainsäädäntö:** Vaikka erillistä suunnitelmavelvoitetta ei ole, useat lait ja säädökset, kuten yhdenvertaisuuslaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki, edellyttävät esteettömyyden huomioimista eri yhteyksissä. Kuntien esteettömyyssuunnitelmat ovat siis strategisia työkaluja, jotka auttavat kuntia edistämään yhdenvertaisuutta ja luomaan kaikille avoimemman yhteiskunnan. Ne ohjaavat konkreettisia toimia ja investointeja esteettömyyden parantamiseksi kunnan eri toimialoilla.

Esteettömyyssuunnitelmat voivat olla erittäin tarkoituksenmukaisia myös pienille kunnille, vaikka resurssit ovatkin rajallisemmat suuriin kaupunkeihin verrattuna. Esteettömyyden tarve ei katoa kunnan koon myötä, ja pienissäkin kunnissa asuu, vierailee ja työskentelee ihmisiä, joilla on erilaisia toimintarajoitteita.

On kuitenkin olemassa useita tapoja hoitaa esteettömyysasiat tarkoituksenmukaisesti ja resurssiviisaasti:

Esteettömyysasiat voidaan hoitaa toisin, mutta suunnitelmallisuus on silti tärkeää:

- **Integrointi muihin suunnitelmiin:** Esteettömyys voidaan sisällyttää osaksi muita kunnan strategisia suunnitelmia, kuten esimerkiksi hyvinvointisuunnitelmaa, kaavoitusta, liikennesuunnitelmaa tai talousarviota. Tällöin esteettömyys ei jää erilliseksi projektiksi, vaan se otetaan huomioon kaikessa toiminnassa.
- **Painopistealueiden valinta:** Pieni kunta voi keskittyä suunnitelmassaan tai toimissaan niihin esteettömyyden osa-alueisiin, jotka ovat paikallisesti kaikkein kriittisimpiä tai joilla on suurin vaikutus asukkaiden hyvinvointiin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tärkeimpien julkisten rakennusten esteettömyyden parantamista tai keskeisten reittien saavutettavuuden varmistamista.
- **Yhteistyö muiden kuntien ja toimijoiden kanssa:** Pienet kunnat voivat hyötyä yhteistyöstä naapurikuntien, alueellisten vammaisjärjestöjen tai muiden asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyössä voidaan jakaa tietoa, kokemuksia ja jopa resursseja esteettömyyden edistämiseksi.
- **Käyttäjäpalautteen hyödyntäminen:** Pienessä kunnassa on usein suora yhteys asukkaisiin. Käyttäjäpalautteen aktiivinen kerääminen ja hyödyntäminen on arvokasta tietoa esteettömyyden kehittämisessä.
- **Pienet, mutta merkittävät toimenpiteet:** Esteettömyyttä voidaan parantaa monilla pienillä ja kustannustehokkailla toimenpiteillä, kuten esimerkiksi opasteiden selkeyttämisellä, valaistuksen parantamisella tai tiedostamalla esteettömyyden merkitys päivittäisessä palvelutyössä.
- **Esteettömyyden huomioiminen hankinnoissa:** Kunta voi asettaa esteettömyyskriteereitä hankinnoissaan, mikä ohjaa palveluiden ja tuotteiden valintaa esteettömyyttä edistävään suuntaan.

Vaikka laaja erillinen suunnitelma ei olisikaan ensisijainen vaihtoehto, on tärkeää, että esteettömyysasiat eivät jää satunnaisten toimien varaan. Suunnitelmallisuus auttaa:

- **Priorisoimaan:** Rajalliset resurssit voidaan kohdentaa sinne, missä niistä on suurin hyöty.
- **Varmistamaan jatkuvuuden:** Esteettömyyden edistäminen ei ole yksittäinen projekti, vaan jatkuva prosessi. Suunnitelmallisuus auttaa varmistamaan, että asiat etenevät pitkäjänteisesti.
- **Olemaan ennakoiva:** Esteettömyyden huomioiminen jo suunnitteluvaiheessa on usein edullisempaa kuin jälkikäteen korjaaminen.
- **Viestimään sitoutumisesta:** Vaikka suunnitelma olisi suppeampi, sen olemassaolo viestii kuntalaisten suuntaan, että esteettömyys on tärkeä asia kunnalle.

Yhteenvetona:

Pienet kunnat voivat hyvinkin hoitaa esteettömyysasiat tarkoituksenmukaisesti ilman laajoja erillisiä suunnitelmia, mutta suunnitelmallisuus ja integrointi osaksi muuta toimintaa ovat avainasemassa. Tärkeintä on, että esteettömyyden tarve tunnistetaan ja siihen vastataan kunnan omiin resursseihin ja paikallisiin

olosuhteisiin sopivalla tavalla. Pienetkin toimet voivat parantaa merkittävästi eri ihmisryhmien osallistumismahdollisuuksia ja elämänlaatua.

Tekninen johtaja on myös keskustellut Riesan edustajan, Ella-Riikka Isometsän, kanssa aloitteesta. Riesa on esteettömyyden asiantuntijaorganisaatio, joka toimii yrityspohjalta. Isometsän mielestä esteettömyyssuunnitelmat ovat lähinnä suurempien kaupunkien laatimia suunnitelmia ja pienemmät kunnat tekevät enemmän esteettömyyskävelyissä havaittujen puutteiden pohjalta toimenpidelistauksia ja sisällyttävät esteettömyysasioita muihin suunnitelmiin.

Esittelijä Tekninen johtaja Juntunen Jari

Päätösehdotus

Elinvoimavaliokunta päättää esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että Kuhmoon ei laadita erillistä esteettömyyssuunnitelmaa, vaan se sisällytetään kaupungin muihin suunnitelmiin kuten mm. hyvinvointisuunnitelmaan, tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan sekä viestintäsuunnitelmaan. Vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa tehdyissä esteettömyyskävelyissä havaituista ongelmakohdista laaditaan toimenpideluettelo, joka aikataulutetaan ja määritellään toimenpiteiden vastuutahot ja seuranta.

Päätös Elinvoimavaliokunta yksimielisesti hyväksyi esittelijän päätösehdotuksen.